

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

В. І. Шахненко

**ПІДГОТОВКА СТАРШОКЛАСНИКІВ
ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ,
СТВОРЕННЯ СІМ'Ї І ВИХОВАННЯ ЗДОРОВИХ ДІТЕЙ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

Монографія

Харків – 2013

УДК 613
ББК 51.204.Оя73
Ша 31

Рецензенти:

Ю. Д. Бойчук – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри здоров'я людини та корекційної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

М. В. Гриньова – доктор педагогічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

С. О. Омельченко – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичних, методичних основ фізичного виховання і реабілітації Слов'янського державного педагогічного університету.

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 7 від 29 травня 2012 р.)*

Шахненко В. І.

Ша 31 Підготовка старшокласників до здорового способу життя, створення сім'ї і виховання здорових дітей: теоретичні та практичні аспекти : монографія / В. І. Шахненко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 416 с.
ISBN 978-966-623-990-0

Монографія актуалізує проблему демографічної кризи в Україні й підводить до висновку, що однією з її причин є низький рівень культури здоров'я нації, сім'ї і школи. Значну проблему становить підготовка майбутніх матерів до народжування дітей. Робота містить теоретичні положення про зв'язок та взаємовплив складових здоров'я, здоровий спосіб життя, програмний матеріал щодо підготовки старшокласників до створення сім'ї, народження і виховання здорових дітей.

Для студентів, аспірантів, викладачів педагогічних ВНЗ, учителів різних типів шкіл та широкого кола читачів, які цікавляться проблемами підготовки старшокласників до створення сім'ї, народження та виховання здорових дітей.

**УДК 613
ББК 51.204.Оя73**

ISBN 978-966-623-990-0

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2013

© Шахненко В. І., 2013

© Літвінова О. О., макет обкладинки, 2013

© Грічанок В. С., фото, 2013

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1 Поняття про «здоров'я» та «формування здорового способу життя» дітей в історії вітчизняної і зарубіжної педагогіки	18
1.1. Виникнення та розвиток виховання, місце здоров'я у педагогічній теорії і шкільній практиці Стародавнього світу.....	20
1.2. Розвиток педагогічної думки про здоров'я та здоровий спосіб життя у період Середньовіччя.....	33
1.3. Розвиток понять «здоров'я» та «здоровий спосіб життя» у педагогічних теоріях і в школі у період Нового часу.....	37
1.4. Місце здоров'я і здорового способу життя в історії педагогіки і школи у Новітній час.....	54
Висновки до 1-го розділу.....	73
Розділ 2 Психолого-педагогічні засади збереження здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів в Україні	80
2.1. Українська народна (родинна) педагогіка про виховання здорових дітей та підготовку їх до створення сім'ї.....	80
2.2. Історико-соціальні та педагогічні передумови демографічної кризи української нації.....	94
2.3. Сучасний стан здоров'я дітей в Україні.....	114
2.4. Аналіз навчальних програм і виявлення недоліків підготовки учнів до ведення здорового способу життя та створення сім'ї у змісті здоров'яформувальних курсів загальноосвітньої середньої школи незалежної України.....	118
Висновки до 2-го розділу.....	132
Розділ 3 Теоретичні основи формування здорового способу життя та підготовки старшокласників до створення сім'ї	135
3.1. Обґрунтування педагогічного принципу здоров'я-збереження старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітньої середньої школи.....	135
3.2. Сучасні підходи до уявлень про здоровий спосіб життя та побудову на його засадах змісту підготовки старшокласників до створення сім'ї та виховання дітей.....	147

3.3. Сутність здорового способу життя людини у вітчизняній та зарубіжній філософії, педагогіці, психології та медицині.....	171
Висновки до 3-го розділу.....	192
Розділ 4 Нові підходи до виділення чинників здоров'я дорослих і дітей і тлумачення здорового способу життя учнів.....	195
4.1. Вплив космосу на організм людини та його врахування у повсякденному житті.....	195
4.1.1. Сонце – умова життя на Землі, чинник здоров'я і нездоров'я дітей і дорослих.....	206
4.1.2. Вплив Місяця на психічний стан, фізичну силу та розумову працездатність дорослих, дітей і підлітків	
4.2. Здоров'язберігальний режим життя і діяльності людини як умова її здоров'я.....	214
4.3. Сучасне тлумачення здорового способу життя як сукупності чинників здоров'я.....	233
Висновки до 4-го розділу.....	244
Розділ 5 Теорія і практика підготовки старшокласників до здорового способу життя, створення сім'ї і виховання дітей на його засадах.....	247
5.1. Нові підходи до розгляду здорового способу життя як сукупності чинників здоров'я.....	247
5.2. Поінформованість старшокласників з питань здорового способу життя, створення сім'ї і виховання дітей на його засадах.....	260
5.3. Концептуальні основи змісту підготовки старшокласників до ведення здорового способу життя, створення сім'ї і виховання дітей на його засадах.....	265
5.4. Зміст підготовки старшокласників до ведення здорового способу життя, створення сім'ї і виховання дітей на його засадах.....	274
Висновки до 5-го розділу.....	309
Закінчення.....	311
Список використаних джерел.....	321
Додатки.....	357